

boerennatuur

Beheerpakketten Agrarisch Natuur- & Landschapsbeheer

Periode 2023-2028

Categorie Water

Categorie Klimaat

oktober 2025

Inhoud

Beschrijving Categorie Water.....	3
Beschrijving Categorie Klimaat.....	3
Beschrijving beheerpakketten.....	6
5h Kruidenrijke graslandrand	6
12b Ecologisch slootschonen.....	8
14 Stoppeland.....	10
16 Vogelakker	11
19a Kruidenrijke akkerranden	14
39 Bodemverbetering op grasland en bouwland	16
50 Vogelvriendelijke eiwitgewassen.....	18

Beschrijving Categorie Water

Het landschap in Noordoost Friesland wordt gekenmerkt door openheid maar ook door de vele grotere waterlopen en bredere en smallere sloten langs landbouwpercelen en wegen. Zowel de chemische als ecologische waterkwaliteit krijgt steeds meer aandacht. Voor Water zijn er internationaal afspraken gemaakt over het realiseren van Kader Richtlijn Water (KRW)-doelen, hoofdzakelijk gericht op verbetering van waterkwaliteit op ecologisch en chemisch gebied.

Waarom inzetten op randenbeheer?

De inzet op randen is een bewezen maatregel om deze belasting vanaf het land te reduceren. Per watersysteem/poldersysteem is dit maatwerk en kan de inzet variëren. Wetterskip Fryslân en Provincie Fryslân committeren zich aan de opgave om in 2027 de KRW-doelen te behalen. Tegengaan van afspoeling meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen is hierbij een belangrijke maatregel. Om een bijdrage te leveren aan deze KRW-doelen zal gewerkt worden met randenbeheer langs sloten op zowel grasland (Fosfaatafspoeling) als bouwland (afspoeling gewasbeschermingsmiddelen en drift). Op deze randen mag geen bemesting en gebruik van gewasbeschermingsmiddelen plaatsvinden. De mogelijke beheerpakketten en voorwaarden staan verderop in dit document vermeld. Alle beheerranden zijn meerjarig om maximaal effect te bereiken. Voor graslandranden is de looptijd gelijk aan de gehele ANLb-periode van zes jaar (t/m 2028), voor akkerranden geldt een minimale looptijd van 3 jaar. Randenbeheer kan eventueel aangevuld worden met ecologisch slootschonen (beheerpakket 12b).

Monitoring van de voortgang

Wetterskip Fryslân werkt met een eigen waterkwaliteitsmeetnetwerk. Dit netwerk zorgt voor een uitgebalanceerde waterkwaliteitsmeting over het gehele Friese watersysteem. In totaal bestaat dit meetnet uit ruim 200 meetpunten.

Ook kunnen beheerpakketten worden toegepast die gericht zijn op bodemmaatregelen (organische stofopbouw en vasthouden water) zoals pakket 16 - Vogelakker en pakket 39 - Bodemverbetering op gras- of bouwland.

Beschrijving Categorie Klimaat

Voor de landbouw is het op zowel nationaal, Europees en mondiaal niveau van belang om zich aan te passen aan de klimaatverandering en te werken aan een vermindering van haar bijdrage aan klimaatverandering. Voor de landbouw zijn vooral de stijging van de temperatuur en de verandering in regenval en weersextremen van grote invloed. De landbouw ondervindt niet alleen de gevolgen van klimaatverandering, maar kan ook bijdragen aan het oplossen van de klimaatproblemen.

Voor de akkerbouw geldt dat een verandering van grondbewerking, de teelt van andere gewassen of de teelt van biomassa kan bijdragen aan het opnemen van CO² uit de atmosfeer. Op bedrijfsniveau kan men denken aan het aanpassen van grondbewerkingstechnieken, het beheer van de bodem, bemesting, teelt- en gewaskeuze. Hierdoor wordt de emissie van broeikasgassen beperkt.

De ANLb-pakketten die worden toegepast in Categorie Klimaat zijn vooral gericht op bodemmaatregelen (meer organische stofopbouw) en voor een klein deel aanpassen van gewaskeuze en kunnen worden toegepast op zowel grasland als bouwland.

Verzilting is een toenemend probleem in het werkgebied. Op termijn zullen ook beheerpakketten worden opgenomen die passen binnen adaptatie aan verzilting of het tegengaan van verzilting.

De pakketten leveren een bijdrage aan beheerfuncties beschreven in het Natuurbeheerplan 2023 van Provinsje Fryslân:

- Vastleggen van CO²
- Reduceren van broeikasgassen
- Omgaan met verzilting

Extra aandacht voor randenbeheer vanaf 2023

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Wetterskip Fryslân en de provincie Fryslân zetten de komende jaren fors in op het verbeteren van de waterkwaliteit in het landelijke gebied. Daarvoor stelt de provincie extra budget beschikbaar binnen de subsidieregeling agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb). De agrarische collectieven zijn de uitvoerders van het feitelijke beheer in het veld.

Randenbeheer langs de sloot

Voor de inzet op waterkwaliteitsverbetering zijn speciaal voor dit doel pakketten ontwikkeld waarmee u als boer een rand vanaf de insteek van de sloot vrij houdt van bemesting en gewasbeschermingsmiddelen. U kunt hierbij kiezen uit een graslandrand of een akkerrand voor de akkerbouwgebieden. Optioneel aangevuld met ecologisch slootschonen en baggeren met de baggerspuit. De inzet van het randenbeheer dient als doel: Waterkwaliteitsverbetering en behalen van de KRW doelstelling in 2027, Extra ruimte voor biodiversiteit op de agrarische percelen.

Wettelijk verplichte bufferstrook

De basisrandvoorwaarden voor de GLB-basispremie (2023-2027) en vanaf 2024 de mestwetgeving geven een beperking in het gebruik van de bufferstrook direct naast de sloot. De inzet op randenbeheer vanuit de provincie en Wetterskip Fryslân is groter dan de verplichte bufferstrook. Vanaf 2023 geldt een generieke bufferstrook langs sloten van 3 m met een terugvaloptie naar 1 m voor overige wateren en 5 m met een terugvaloptie naar 3 m voor KRW-wateren. De opbrengst op deze bufferstrook valt hierdoor grotendeels weg. Door het aanbod vanuit uw collectief kunt u gebruik maken van een

redelijke vergoeding voor een verbrede rand middels het ANLb pakket. Hiermee krijgt u betaald voor de inspanning die u levert op deze rand naast de sloot.

Wat moet een boer doen voor deze vergoeding?

De belangrijkste voorwaarde is het uitsluiten van drijfmest/kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen op een iets bredere strook dan wettelijk verplicht is. Daarnaast wordt aan de boer gevraagd om, afhankelijk van het type gebied, de strook op een bepaalde manier te beheren. De specifieke voorwaarden daarvoor vindt u via uw agrarisch collectief. Optioneel kan voor een hogere vergoeding ook ecologisch slootschonen en/of baggeren met de baggerspuit worden ingezet.

Vergoeding en voorwaarde

De uitvoering van deze maatregelen kost u als boer een deel gederfd inkomen en de kosten voor de uit te voeren arbeid. Hiervoor krijgt u een vergoeding. Deze vergoeding is marktconform en naar mate de breedte van de rand, een vaste hectare vergoeding. U sluit een overeenkomst van 6 jaar met het agrarisch collectief. Hiermee heeft u als boer zekerheid over de gevraagde inspanning en de bijhorende vergoeding. U kunt deze maatregel tevens goed inpassen in de nieuwe GLB-Ecoregeling, of in de biodiversiteit - randvoorwaarden van uw melkfabriek of akkerbouw-afnemer.

Achtergrond en toelichting

Waarom inzetten op randenbeheer in mijn gebied?

Wetterskip Fryslân en provincie Fryslân hebben een onderzoek laten uitvoeren naar de gebieden waar metingen en modelberekeningen laten zien dat het behalen van de KRW doelstelling zonder extra maatregelen, in het geding komt.

Een parameter is een te hoog gehalte aan fosfaat.

Fosfaat komt vrij uit diverse bronnen, waaronder landbouw, transport via het watersysteem en de afkalving van oevers. Voor Fryslân is vastgesteld dat fosfaat uit landbouw(gronden) en rioolwaterzuivering de grootste bronnen zijn voor het oppervlakte water. Juist in deze gebieden proberen we met de impuls op randenbeheer het water op de gewenste kwaliteit te krijgen.

Waar zijn de meetpunten? Wetterskip Fryslân werkt met een eigen waterkwaliteitsmeetnetwerk. Dit netwerk zorgt voor een uitgebalanceerde waterkwaliteitsmeting over het gehele Friese watersysteem. In totaal bestaat dit meetnet uit ruim 200 meetpunten.

Waarom inzetten op randenbeheer?

De inzet op randen is een bewezen maatregel om deze belasting vanaf het land te reduceren. Per watersysteem/poldersysteem is dit maatwerk en kan de inzet variëren. Wetterskip Fryslân en Provincie Fryslân committeren zich aan de opgave om in 2027 de KRW doelen te behalen. Tegengaan van afspoeling meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen is hierbij een belangrijke maatregel.

De inzet op randenbeheer is een inspanningsverplichting.

De ANLb maatregel is een inspanningsverplichting. Samen met de overige KRW sporen, waaronder Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, werken we aan het behalen van de KRW doelen in 2027. Hierbij is het nutriëntengehalte (ecologische ondersteunende parameter) richtinggevend voor het halen van de ecologische doelen van de KRW.

Heeft uitgesteld maaibeheer ook een aanvullend effect op uitloging naar de sloot?

Uitgesteld maaibeheer gecombineerd met de uitsluiting van bemesting en gewasbeschermingsmiddelen, bij voorkeur jaarrond, heeft een positief effect op de waterkwaliteit.

Beschrijving beheerpakketten

5h Kruidenrijke graslandrand

Meerjarige kruidenrijke graslandrand langs een watervoerende sloot. Op kruidenrijke graslandranden komen de kruiden van nature in grotere aantallen voor en zijn duidelijk zichtbaar in de rand. De zode is open en divers van structuur door de vele kruiden met veel bloeistengels en weinig blad. Door het niet toepassen van bemesting en gewasbeschermingsmiddelen op de graslandrand dient deze als bufferstrook tegen afspoeling van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen.

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Geen gebruik van chemische onkruidbestrijding op min 90 % van de oppervlakte. [7].
- Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit [lijst b](#) ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19a].
- *Pakket h.06.05 t/m h.06.08:* Er worden in de rustperiode van 1 april tot 15 juni geen landbouwkundige bewerkingen uitgevoerd [1] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- De beheereenheid is vanaf de insteek van de watergang (=talud) 4 of 5 meter breed, waarvan 1 of 3 meter verplichte bufferstrook is.

Soortenrijkdom

- Het grasland mag niet worden gescheurd en/of gefreesd.
- Het streven is dat kruidenrijk grasland via natuurlijke processen kruidenrijk is. Bij gebrek aan soorten in de zaadbank of in de omgeving kan pleksgewijs worden ingezaaid met een autochtoon, streekeigen mengsel of met soortenrijk hooi zaden worden aangevoerd. Dit is alleen een optie als de productiviteit gematigd is (rond 5-7 ton droge stof/hectare).

Beweiding en maaien

- Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en maaisel afgevoerd. Dit stimuleert de groei van bloeiende kruiden. Een tweede en/of derde keer maaien en afvoeren is toegestaan.
- Beweiding van de beheereenheid is toegestaan
- Klepelen in de beheereenheid of het talud is niet toegestaan, uitzondering hierop is het klepelen in het talud achter de draad als dit noodzakelijk is voor het verwijderen en kort houden van boom- en struikopslag.

Bemesting

- Bemesting is niet toegestaan bij kruidenrijk graslandranden.
- Er wordt geen bagger opgebracht

Overige

- In het geval dat er ecologisch slootschonen plaatsvindt naast kruidenrijk grasland, mag de bagger niet op het kruidenrijk grasland gedeponeerd worden en moet het maaisel binnen paar dagen verwijderd worden. De bagger uit aangrenzende sloot moet dan op andere zijde worden gespoten. Is dat niet mogelijk, dan kan de combinatie kruidenrijk grasland en baggeren/ecologisch slootschonen niet.
- Het slootvuil (hekkelmateriaal) mag worden afgevoerd of worden gedeponeerd en verwerkt d.m.v. bv. een wallenfrees. Afvoeren of verwerken dient vóór 1 april te gebeuren.
- Verschil bagger en slootvuil:
Bagger = bodemlaag (slib, zand, organisch materiaal).
Slootvuil = plantenmateriaal (maaivuul uit sloot en oever).
- Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. voor pleksgewijze bestrijding van haarden van probleemkruiden zoals akkerdistel, ridderzuring, jacobskruiskruid en brandnetel, op maximaal 10% van de beheereenheid.

Pakketvarianten:

A05h.6.01	kruidenrijke graslandrand, 4 indicatorsoorten, zonder maaibeperking, 4 meter breed	€ 1.380,00
A05h.6.02	kruidenrijke graslandrand, 4 indicatorsoorten, zonder maaibeperking, 5 meter breed	€ 1.380,00
A05h.6.05	kruidenrijke graslandrand, 4 indicatorsoorten, met maaibeperking, 4 meter breed	€ 1.620,00
A05h.6.06	kruidenrijke graslandrand, 4 indicatorsoorten, met maaibeperking, 5 meter breed	€ 1.620,00

Tarief/hectare:

[Pakket 5h is af te sluiten in Categorie Water](#)

12b Ecologisch slootschonen

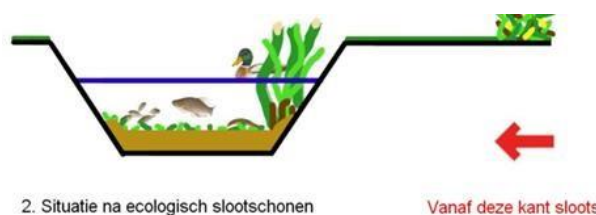
Introductie

Sloten komen in het hele land voor, waaronder veel in gebieden met veen- en zeekleibodems. Afhankelijk van hun breedte, diepte en profiel kunnen deze sloten van belang zijn voor soorten als krabbenscheer, fonteinkruid, zwanenbloem, grote modderkruiper en bittervoorn. Naast de minimumeisen die het waterschap stelt aan het onderhoud van sloten (de Keur) kan zorgvuldig en gefaseerd beheer van de sloot de ecologische waarde ervan versterken.

Ten behoeve van de flora en fauna in de sloot blijft ieder jaar een deel van de vegetatie in de sloot staan, het is dus niet aan te raden om iedere sloot in het gebied volledig te schonen.

Ecologisch slootschonen

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- De sloot wordt ecologisch geschoond met een maaikorf of ecoreiniger.
- Minimaal 25% tot maximaal 75% van de eenheid of van het leefgebied onder beheer is jaarlijks geschoond dan wel geschoond en gemaaid dan wel gemaaid [23].
- Snoeiafval is verwijderd of op rillen gelegd in het element en/of maaiafval is verwijderd [24].

Aanvullende beheervoorschriften

- Uitsluitend af te sluiten in combinatie met beheerpakket 5h of 19a in Categorie Water.
- Uitsluitend af te sluiten voor sloten die beheerder zelf in beheer heeft.
- De meest geschikte periode van slootschonen is 1 september – 1 november.
- Sloten worden gefaseerd geschoond, bij voorkeur volgens een slotenplan. Dat betekent het ene jaar de ene kant, het andere jaar de andere kant. Bij het slootschonen wordt gebruik gemaakt van een maaikorf of een eco-reiniger. Andere slootreinigingsapparatuur kan ook gebruikt worden mits het bodemprofiel, inclusief de wortels van waterplanten in de sloot, niet beschadigd wordt.
- Het is van belang dat een deel van de slootvegetatie blijft staan. Dat betekent globaal dat sloten gedurende vier jaar met de korf geschoond worden boven de bodem en vanaf één kant. Een smalle sloot wordt het vijfde jaar dieper geschoond met de korf, inclusief bagger. Een brede sloot kan in het vijfde jaar uitgediept worden met de baggerpomp.
- Het slootvuil wordt boven de insteek neergelegd, dit biedt slootdieren de gelegenheid terug te kruipen in de sloot. Na een paar dagen wordt het afgevoerd om te voorkomen dat er andere dieren (insecten, kleine zoogdieren, e.a.) inkruipen en tegen verzuivering.
- Eventueel wordt het slootmaaisel verwerkt in het naastgelegen perceel d.m.v. de wallenfrees. (Doe dit binnen enkele dagen, anders worden dieren die in het slootvuil

- zijn gekropen gedood.
- Slootvuil niet neerleggen in onbesmette randen, zoals de verplichte bufferstroken langs sloten.
- De oever en sloot worden niet bemest, er wordt geen mest gedumpt en er wordt niet gebrand.

Adviezen

- Gebruik geen Hemos vanwege de grote zuigkracht waarmee het slootleven wordt opgezogen en op het perceel geblazen.

Pakketvarianten

12b Ecologisch slootschonen

Tarief/hectare

€ 2.150,00

Pakket 12b is af te sluiten in Categorie Water

Meldingen

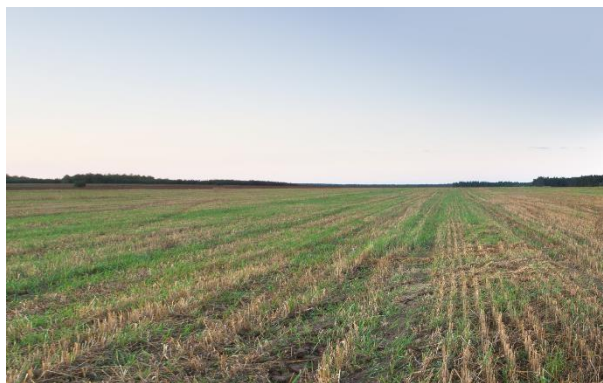
Uitgevoerd beheer (baggeren/schonen/maaien) binnen 7 kalenderdagen na uitvoeringsdatum melden via www.mijnboerennatuur.nl.

Alleen het deel melden dat gebaggerd/geschoond/gemaaid is.

14 Stoppelland

Introductie

Stoppel, met name hoge stoppel, is waardevol voor akkervogels, zeker in combinatie met andere vormen van akkervogelbeheer in de omgeving. Akkervogels vinden hierin dekking én voedsel in de winter. Als stoppel of gewasresten door de winter ongestoord kan blijven liggen is dat heel aantrekkelijk voor zaadeters als veldleeuwerik, patrijs, geelgors en kneu, maar ook voor muizeneters als torenvalk, blauwe kiekendief en uilen. Een graanstoppel die tot en met het volgende groeiseizoen blijft liggen, biedt daar bovenop opgroei en foerageergelegenheid voor akkervogels.

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van datum x tot datum y uit gewas a of meerdere gewassen b of gewasresten c [9] (zie pakketvarianten).

Aanvullende beheervoorschriften

- Gedurende de aanwezigheid van de stoppels of gewasresten wordt een rustperiode aangehouden. Bewerkingen in de oppervlakte en bemesting zijn alleen toegestaan in overleg met het collectief.
- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het 'Protocol gebruik herbiciden open akkerland' bij agrarisch natuurbeheer.
- Geen maïsstoppel.

Adviezen

- Om onkruiddruk in dit beheerpakket beheersbaar te houden helpt het om het te rouleren en niet jaar na jaar op hetzelfde perceel in te zetten.
- Spontane kruiden die in de graanstoppel groeien zijn gunstig voor het ecologische doel.

Pakketvarianten:

	Tarief:
14a Winterstoppel: graanstoppel als gewasrest van 1 november tot 15 maart van het volgende jaar	€ 800,00
14c Gewasresten en gewasstoppels als wintervoedsel: oogstresten/stoppels van suikerbieten, aardappelstoppels, vezelhennep, koolzaad, winterwortel, wortelpeterselie, knolselderij, witlof en/of pastinaak zijn beschikbaar van 1 december tot 1 februari.	€ 445,00
14d Winterstoppel: graanstoppel als gewasrest van 1 november tot 1 februari van het volgende jaar	€ 445,00

Pakket 14 is af te sluiten in Categorie Klimaat

16 Vogelakker

Een vogelakker is een volveldse, maatregel die bestaat uit een afwisseling van stroken met een meerjarig eiwitgewas (luzerne of klaver) en stroken ingezaaid met een mengsel van, granen en kruiden (braak met inzaai). Het aandeel luzerne of klaver in de vogelakker bedraagt ongeveer 60% van de oppervlakte, het aandeel natuurbraak 40%. De stroken met luzerne of klaver worden maximaal 3 à 4 keer gemaaid en kunnen worden benut als groenvoer in de veehouderij. Bij het maaibeheer wordt

Vogelakker bij Nes, vogelakkers zijn ontwikkeld door de Werkgroep Grauwe Kiekendief (eigen foto)

rekening gehouden met de broedcyclus van de veldleeuwerik, daarom is maaien vóór 1 juni niet toegestaan.. Graan- en braakstroken kunnen fungeren als wintervoedsel voor vogels en worden dus niet geoogst of gemaaid.

Vogelakkers zijn bedoeld voor broedende veldleeuweriken en overwinterende akkervogels worden door Vogelakkers aangetrokken door de aanwezigheid van voedsel en dekking. Om goed te functioneren moeten vogelakkers meerdere jaren op dezelfde plek liggen. Een vogelakker moet na een paar jaar vernieuwd of verplaatst worden. Voor het laatste jaar kan pakketvariant b gebruikt worden, zodat in het najaar de grond bewerkt kan worden.

Daarnaast zijn vogelakkers een ideale schuilplaats voor zoogdieren zoals hazen en reeën. Daarom wordt, voor het starten met maai-/ landwerkzaamheden, de inzet van een drone geadviseerd tijdens de opgroeiperiode van jongen. De inzet van een drone kan geregeld worden via uw akkervogelteller.

Het doel van de vogelakker is om broed- en opgroeihabitat te creëren voor diverse vogelsoorten. De beheereenheid heeft primair **geen** productiedoelstelling. De hoogte van de vergoeding is hier ook op gebaseerd.

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding)

- **Pakket a:** Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 31 december uit één of meerdere van de volgende gewassen: granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klaver), braak (inzaai of spontane opkomst), bladrammenas [9].
- **Pakket b:** Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 augustus uit één of meerdere van de volgende gewassen: granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klaver), braak (inzaai of spontane opkomst), bladrammenas [9].

Aanvullende beheervoorschriften

- Vogelakkers liggen bij voorkeur 3-4 jaar op één plek en worden daarna verplaatst, om voldoende kwaliteit in het gewas te houden. In het laatste jaar kan **pakket b** worden gebruikt, zodat in het najaar kan het perceel klaar worden gemaakt voor een nieuwe teelt of vernieuwing van de vogelakker.
- Het aandeel luzerne of klaver in de vogelakker bedraagt ongeveer 60% van de oppervlakte, het aandeel natuurbraak 40%. Ze worden als stroken naast elkaar geteeld.
- De eiwitgewassen en natuurbraak met ingezaaide kruiden (braak – inzaai) worden in stroken naast elkaar geteeld. Eventueel kan een deel van de braakstroken hoofdzakelijk uit graan bestaan om als wintervoedsel te dienen.

- De eiwitgewassen worden jaarlijks minimaal 1 en maximaal 3 à 4 keer gemaaid en afgevoerd, waarbij vóór 1 juni niet wordt gemaaid om rekening te houden met de broedcyclus van de veldleeuwerik en er tussen twee maaibeurten minimaal 45 dagen wordt aangehouden.
- Voor het uitvoeren van werkzaamheden in de beheereenheid wordt contact opgenomen met de akkervogelteller van het cluster waar beheereenheid deel van uit maakt. Na controle, door de akkervogelteller, op aanwezigheid van doelsoorten wordt in overleg met beheerder het verloop van het maairegime besproken.
Let op: Geen contact met akkervogelteller voor het maaien leidt tot een sanctie in de vorm van een procentuele korting op de beheervergoeding.
- De strook met natuurbraak/graaan wordt ingezaaid met een meerjarig mengsel, passend bij de regio. Maaien van deze strook is niet nodig, hooguit worden probleemkruiden pleksgewijs uitgemaaid.
- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het 'Protocol gebruik herbiciden open akkerland' bij agrarisch natuurbeheer
- Voor aanvang van pakket a is het gebruik van glyfosaat niet toegestaan.
- Na afloop van pakket b is het gebruik van glyfosaat tot en met 31 december niet toegestaan.
- Pakket a: De oppervlakte mag **niet** worden bemest
- Pakket a: De vogelakker wordt niet beweide, omdat beweiding te veel kans op verstoring oplevert voor foeragerende, rustende en nestelende vogels.
- Pakket b: Beweiding na 15 augustus is toegestaan, bij voorkeur met schapen.*
- Pakket b: Bemesting van de eiwitstroken (klaver/luzerne) is toegestaan vanaf 15 augustus. Bij voorkeur bemesting met ruige stalmest. Bemesting met de sleepslang niet toegestaan.*

* Deze aanvullende beheervoorschriften zijn geldig met ingang van beheerjaar 2025.

Adviezen

- Ligging van de vogelakker: in de open ruimte, niet te dicht bij de boerderij of andere bebouwing in verband met verstoring
- Leg de braakstroken langs de randen van het perceel, aansluitend op de sloot. Zo ontstaat er een natuurlijke overgang van water naar land, waar veel diersoorten van profiteren
- Niet klepelen van de sloottaluds in het broedseizoen, van 1 maart tot eind juli (i.v.m. aanwezigheid kleine zangvogels)
- Maai de stroken met eiwitgewas niet allemaal tegelijk. Breng hier variatie in aan zodat er groeitrappen ontstaan met variatie in gewashoogte en bloeistadia
- Voor nog meer variatie kan men ook een strookje eiwitgewas langs braakstrook laten staan tijdens het maaien of een strookje van de braakstrook mee maaien. Zo ontstaat meer variatie, wat gunstig is voor de insecten.

Pakketvarianten:

16a	Vogelakker, meerjarig
16b	Vogelakker, meerjarig – laatste jaar

Tarief:

€ 3.750,00
€ 3.750,00

Pakket 16 is af te sluiten in Categorie Water, betreft een bouwlandperceel en ligt **niet** in Leefgebied Open Grasland.

Bij het afsluiten van beheer in categorie Water heeft randenbeheer de hoogste prioriteit. Het afsluiten van pakket 16 is afhankelijk van het beschikbare budget, na invulling van randenbeheer. Het collectief beoordeelt uiteindelijk of pakket 16 afgesloten kan worden.

De aanwezigheid van insecten in de vogelakker hangt nauw samen met de bloeitijd van de ingezaaide mengsels. Is er dus sprake van een eenzijdig samengestelde vogelakker, dan komen er weliswaar veel insecten voor, maar slechts gedurende een korte periode. Hoe gevarieerder het mengsel is en hoe meer gespreid, des te groter is het insectenvolk. Bovendien: als akkerranden enkele jaren met rust gelaten worden, gaan ze meer en meer een functie vervullen in het voortplantingsproces van insecten.

Criteria voor de in te zaaien zaadmengsels:

- Langdurige aanwezigheid van bloeiende planten
- Veelzijdige samenstelling
- Structuurverschillen (hoog, laag, dicht, open)
- Minimale bewerking (begunstigt voortplanting)

Criteria vogelakker

1. Maximaal 60% eiwitgewas en 40% braak, braak inzaaien met gevarieerd zaaimengsel (zie criteria hierboven).
2. Eiwitgewas en braak worden in stroken naast elkaar gelegd en ook strooksgewijs beheerd.

19a Kruidenrijke akkerranden

Introductie

In akkerranden langs een watervoerende sloot wordt geen gewas geteeld. Ze zijn ingezaaid met een mengsel van grassen, kruiden en granen. Ze worden niet bemest en niet bespoten (uitgezonderd pleksgewijs). Akkerranden brengen het mozaïekpatroon terug in het cultuurlandschap en zijn positief voor akkervogels. Vanwege de geringere bodemverstoring en de grotere bufferwerking boeken brede, meerjarige akkerranden meer natuurresultaat dan smalle, eenjarige randen.

Kruidenrijke akkerrand (foto Gerrit Tuinstra LBF)

Beschrijving

Dit pakket is bedoeld om een rand vegetatie te ontwikkelen die drift en afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten voorkomt.

Let op: Hierdoor wijken de aanvullende beheervorschriften af van beheerpakket '19a kruidenrijke akkerrand' welke afgesloten wordt in leefgebied Open Akkerland.

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitnummer])

- Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 1 september uit een combinatie van de volgende gewassen of teelten: gras, granen (niet zijnde maïs of graanstoppel), ingezaaide kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klaver), groene braak of een combinatie van deze. [9]

Aanvullende beheervorschriften

- De beheereenheid is vanaf de insteek van de watergang (=talud) 3 of 6 meter breed, waarvan 1 of 3 meter verplichte bufferstrook is.
- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het [Protocol gebruik herbiciden open akkerland](#) bij agrarisch natuurbeheer.
- Rand wordt minimaal 3 groeiseizoenen in stand gehouden, tijdens deze periode wordt de akkerrand niet geploegd en/of opnieuw ingezaaid (**met uitzondering van pakketten A19a.6.03 en A19a.6.04, die op de plekken die als wendakker zijn gebruikt wél opnieuw mogen worden ingezaaid**).
Eerste beheerjaar: voor 1 juni moet gewas er staan.
Laatste beheerjaar: gewas blijft staan tot 1 september.
- Er wordt een meerjarig kruidenmengsel ingezaaid.
- De oppervlakte mag in het 3e jaar na 1 september worden geploegd.
- Daar waar ploegen is toegestaan, mag ook een andere diepe grondbewerking worden toegepast.
- Bemesting van de beheereenheid is niet toegestaan
- Rand wordt in najaar of voorjaar ingezaaid met kruidenmengsel, gewas moet er staan voor 1 juni en wordt minimaal drie groeiseizoenen in stand gehouden.
- Pakket A19a.6.01 en A19a.6.02: De beheereenheid mag **niet** gebruikt worden als wendakker* en **niet** als aan- en afvoerroute voor geogoste producten.

- A19a.6.03 en A19a.6.04: De beheereenheid mag **wel** gebruikt worden als wendakker*, maar **niet** als aan- en afvoerroute voor geoogste producten.
- De randen liggen aan de buitenkant van het perceel, langs een watergang.
- Chemische onkruidbestrijding is toegestaan volgens gewasbeschermingsprotocol ANLb.
- Pleksgewijs maaien van rand t.b.v. onkruidonderdrukking is toegestaan. Maaihoogte minimaal 10 cm. Klepelen is niet toegestaan in de rand.
- Bij maaiwerkzaamheden wordt het maaisel binnen een maand afgevoerd.
- Taluds mogen van **1 maart tot 1 september** niet gemaaid of geklepeld worden.
- **Het is vanaf 1 september toegestaan om door de randen te rijden t.b.v. hekkelen.**
- **Het slootvuil bij voorkeur niet op de beheereenheid deponeren. Wanneer dit niet mogelijk is wordt het slootvuil voor 1 maart afgevoerd of verwijderd met de wallenfrees.**
- **Ontstane kale plekken in de randen moeten pleksgewijs opnieuw worden ingezaaid om 90% gewasbedekking voor 1 juni te garanderen.**

* *Wendakker: Uiteinde van een perceel bouwland, waarop met ploeg, eg, zaaimachine e.d. steeds wordt gedraaid.*

Optioneel: ecologisch slootschonen

- De sloot wordt ecologisch geschoond met een maaikort of ecoreiniger. Hierbij wordt elk jaar 25 tot 75% van de sloot gereinigd. (Minimaal 75% tot maximaal 25% van de vegetatie in de sloot blijft zitten).

Pakketvarianten:

A19a.6.01	kruidenrijke akkerrand, overlap verplichte bufferstrook, niet gebruiken als wendakker, 3 meter breed.
A19a.6.02	kruidenrijke akkerrand, overlap verplichte bufferstrook, niet gebruiken als wendakker, 6 meter breed.
A19a.6.03	kruidenrijke akkerrand, overlap verplichte bufferstrook, wel gebruiken als wendakker, 3 meter breed.
A19a.6.04	kruidenrijke akkerrand, overlap verplichte bufferstrook, wel gebruiken als wendakker, 6 meter breed.

Tarief/hectare:

€ 3.900,00
€ 3.900,00
€ 1.025,00
€ 1.025,00

Pakket A19a.6.01 t/m A19a.6.04 is af te sluiten in Categorie Water

39 Bodemverbetering op grasland en bouwland

Introductie

Dit pakket richt zich op verbetering van de bodem van grasland en bouwland door het opbrengen van organische mest, bodemverbeteraars of met plantenresten. De structuur, chemische samenstelling en bodemleven hebben hier baat bij en dit ondersteunt de productiefunctie. Doordat er organische stof wordt toegevoegd aan het perceel, houdt de bodem meer koolstof vast en verbetert de infiltratiecapaciteit van de bodem én kan de bodem het vocht beter vasthouden. Dit pakket past binnen de categorie-Klimaat. De twee pakketten op grasland onderscheiden zich door het feit dat variant a zich beperkt tot bemesten met ruige stalmest op grasland, daar horen de indicatorsoorten bij. Op variant d mogen naast ruige mest ook andere vaste meststoffen of bodemverbeteraars worden opgebracht, vanwege de ruimere mogelijkheden is de vergoeding voor d een stuk lager.

Onderscheid tussen de twee varianten op bouwland: in variant b worden plantresten en bodemverbeteraars opgebracht waarvoor geen wettelijke verplichting bestaat om onder te werken. In variant c worden ze wel binnen 2 weken ondergewerkt en daar wordt een vergoeding voor gegeven.

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- *Pakket a*: Minimaal 4 verschillende indicatorsoorten uit lijst b ten behoeve van specifiek doel zijn in transect aanwezig in de periode 1 april tot 1 oktober [19a].
- *Pakket a en d*: Het gewas wordt jaarlijks minimaal 1 keer gemaaid en afgevoerd [17].
- *Pakket a, b en d*: Vaste mest is opgebracht (vaste mest: dierlijke meststoffen die niet verpompbaar zijn; besluit meststoffen 1Ai; Bijlage i uit Uitvoeringsregeling Meststoffenwet (Tabel I) rund (10,13), paard (25), schaap (56)), dan wel met bodemverbeteraars gericht op bodembiologie uit lijst a [6].
- *Pakket c*: Plantresten (a), lijst conform 6 (b) en/of andere bodemverbeteraars (c) al dan niet opgebracht, zijn ondergewerkt binnen 2 weken na aanbrengen [30].

Aanvullende beheervoorschriften

- Volg de wettelijke uitrijperiodes.
- Volg de lijsten* van toegestane meststoffen en bodemverbeteraars zoals opgenomen in bijlage 4 bij de SVN
- *Pakket a*: Bemesting is alleen toegestaan met vaste storsrijke mest.
- *Pakket a*: De vaste mest wordt in één keer opgebracht.
- *Pakket a*: Op de oppervlakte wordt ten minste 10 en maximaal 20 ton vaste mest per hectare uitgereden.
- *Pakket b*: Vaste mest en bodemverbeteraars met dierlijke meststoffen worden direct ondergewerkt (dit is een wettelijke verplichting).
- *Pakket c*: Plantenresten worden in één keer opgebracht en binnen twee weken na aanbrengen ondergewerkt.
- *Pakket c*: Enkel bodemverbeteraars zonder dierlijke meststoffen vallen onder dit pakket (bv compost, stro, e.a.)
- *Pakket d*: Vaste mest of bodemverbeteraars voor grasland worden in één keer opgebracht.

Adviezen

- Bodemverbeteraars met dierlijke meststoffen passen niet in variant c, deze moeten verplicht direct na opbrengen worden ondergewerkt volgens de meststoffenwet (kan wel via variant b).
- Plantresten en bodemverbeteraars worden zo veel mogelijk van regionale plantenresten gemaakt. Bijvoorbeeld slootmaaisel of bermmaaisel.

- Bokashi wordt momenteel vooral in pilots en experimenten gebruikt. Daarom nog niet duidelijk of die in dit pakket kan worden gebruikt.
- Deze pakketvarianten kunnen met verschillende eco-activiteiten cumuleren.

Pakketvarianten:

	Tarief:
39a Bodemverbetering grasland met enkel ruige stalmest	€1.950,00
39b Bodemverbetering bouwland met vaste mest of bodemverbeteraars	€ 145,00
39c Bodemverbetering bouwland met gewasresten, incl. stro & groenbemesters en onderwerken	€ 525,00
39d Bodemverbetering op grasland met vaste mest of bodemverbeteraars	€ 110,00

Pakket 39a is af te sluiten in Categorie Water

Pakket 39a,39b, 39c en 39d is af te sluiten in Categorie Klimaat

Meldingen

Pakket a, b en d: Uitgevoerd beheer m.b.t. tot uitrijden ruige stalmest of bodemverbeteraars binnen 7 kalenderdagen na het uitrijden worden gemeld via het meldingsformulier op www.mijnboerennatuur.nl.

Pakket c: Uitgevoerd beheer m.b.t. onderwerken gewasresten, bodemverbeteraars binnen 7 kalenderdagen na onderwerken melden via het meldingsformulier op www.mijnboerennatuur.nl.

NB

Om voor beheervergoeding in aanmerking te komen is het doen van een melding verplicht. Geen melding, geen beheervergoeding.

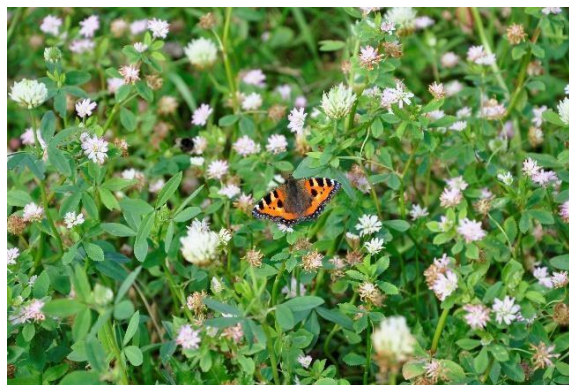
Lijst bodemverbeteraars gericht op bodembiologie voor beheeractiviteit A06 en A30 icm beheercodes (versie februari 2024)						
Bodemverbeteraar	grasland A06 beheercode 7a	grasland A06 beheercode 39a	bouwland A06 beheercode 39b	grasland A06 beheercode 39d	bouwland A30 beheercode 39c	Codes uit de regelgeving mest
A. Dierlijke mest						
strorijke vaste mest van rundvee	ja*	ja*	ja*	ja*	nee	mestcode 10 maar wel strorijk
strorijke vaste mest van schapen	ja*	ja*	ja*	ja*	nee	mestcode 56 maar wel strorijk
strorijke vaste mest van paarden	ja*	ja*	ja*	ja*	nee	mestcode 25 maar wel strorijk
strorijke vaste mest van geiten	ja	ja	ja	ja	nee	mestcode 61 maar wel strorijk
strorijke vaste mest van ezels	ja	ja	ja	ja	nee	mestcode 26 maar wel strorijk
strorijke vaste mest van pony's	ja	ja	ja	ja	nee	mestcode 27 maar wel strorijk
strorijke vaste mest van herten	ja	ja	ja	ja	nee	mestcode 95 maar wel strorijk
vaste mest van rundvee	ja*	nee	ja*	ja*	nee	mestcode 10
vaste mest van schapen	ja*	nee	ja*	ja*	nee	mestcode 56
vaste mest van paarden	ja*	nee	ja*	ja*	nee	mestcode 25
koek na mestscheiding van rundvee	ja*	nee	ja*	ja*	nee	mestcode 13
vaste mest van geiten	ja	nee	ja	ja	nee	mestcode 61
vaste mest van ezels	ja	nee	ja	ja	nee	mestcode 26
vaste mest van pony's	ja	nee	ja	ja	nee	mestcode 27
vaste mest van herten	ja	nee	ja	ja	nee	mestcode 95
(gescheiden) champost	nee	nee	ja	ja	nee	mestcode 110, 117
Vermicompost	nee	nee	ja	ja	nee	
B. Overige bodemverbeteraars (niet dierlijk)						
Compost (zoals bedoeld in uitvoeringsbesluit meststoffenwet)	nee	nee	ja	ja	ja	mestcode 111 of 112
Plantresten/gewasresten/hekkelspecie/bermmaaisel/groenafval/stro/zeewier (van eigen bedrijf/eigen percelen)	nee	nee	ja	ja	ja*	
Plantresten/gewasresten/hekkelspecie/bermmaaisel/groenafval/stro/zeewier dat wordt aangevoerd op het bedrijf (zolang het voldoet aan 'vrijstellingsregeling plantenresten')	nee	nee	ja	ja	ja*	
	ja* = reeds toegestaan op grond van de beschrijving van de beheeractiviteit in de koppeltabel.					
	ja= toegestaan als bodemverbeteraar voor deze beheercode (zie bijlage 4 SVNL '16)					
	nee = niet toegestaan als bodemverbeteraar voor deze beheercode (zie bijlage 4 SVNL'16)					

50 Vogelvriendelijke eiwitgewassen

Introductie

Eiwitgewassen hebben meerwaarde voor akkervogels. Eiwitgewassen die pas gemaaid zijn, hebben een grote aantrekkingskracht op veldleeuweriken. Bij een regulier maairegime is de rustperiode te kort voor veldleeuweriken om de jongen groot te brengen, waardoor reguliere teelt een ecologische val is. Door een aangepast maairegime aan te houden, zijn deze eiwitgewassen wel geschikt als broedhabitat voor veldleeuweriken en kwartelkoning. Om te broeden wordt de eerste maaibeurt in luzerne uitgesteld tot minimaal 1 juni. In juni-juli wordt een periode van minimaal 7 weken rust aangehouden tussen de eerste en tweede maaibeurt in. Voor percelen waar ook kwartelkoningen gedurende de rui blijven, wordt 10 weken rust aangehouden tussen de eerste en de tweede maaibeurt.

Een aantal eiwitgewassen zijn vanwege de structuur en het feit dat ze tot bloei komen aantrekkelijk voor akkervogels, zeker in combinatie met akkerranden en andere permanente akkerhabitats.

(foto's: Gerrit Tuinstra, Landschapsbeheer Friesland)

Beheer

Beheereisen (beheeractiviteiten in Koppeltabel = basis voor de vergoeding [activiteitsnummer])

- **Pakket a en b:** Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 augustus uit Luzerne [9].
- **Pakket c:** Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 juli uit erwten of winterveldbonen [9].
- **Pakket d:** Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 augustus uit zomerveldbonen [9].
-

Aanvullende beheervoorschriften

- Chemische onkruidbestrijding is enkel mogelijk conform het ['Protocol gebruik herbiciden open akkerland'](#) bij agrarisch natuurbeheer.
- **Pakket a:** Voor broedhabitat ná de eerste snede wordt minimaal 7 weken rust tot de tweede maaibeurt gehouden.
- **Pakket a en b:** De periode dat luzerne er staat is het minimum, dit biedt gelegenheid voor inzaaien en om eventueel na het laatste jaar het gewas te vernieuwen.
- **Pakket a en b:** Er wordt voor het maaien gecontroleerd op nesten of aanwezigheid van ruiende kwartelkoningen.
- **Pakket a en b:** Maairegime: eerste maaibeurt na 1 juni, tweede maaibeurt na de rustperiode.
- **Pakket a en b:** Direct na de eerste snede eventueel bemesten met vaste mest.
- **Pakket b:** Ná de eerste snede minimaal 10 weken rust tot de tweede maaibeurt voor een lange broedperiode én ruihabitat (kwartelkoning).
- **Pakket c en d:** Mengteelt is niet toegestaan.

Pakketvarianten:

50a	Luzerne met aangepast maairegime (broedhabitat): 7 weken rust in periode 1 juni-31 augustus	Tarief: € 3.065,00
50b	Luzerne met aangepast maairegime (broed- en ruihabitat): 10 weken rust in periode 1 juni-31 augustus	€ 3.100,00
50c	Vogelvriendelijke teelt eiwitgewas (vroeg)	€ 4.145,00
50d	Vogelvriendelijke teelt eiwitgewas (laat)	€ 4.075,00

Pakket 50a, 50b, 50c en 50d is af te sluiten in Categorie Klimaat

Per deelnemer kan maximaal 5 hectare met beheerpakket 50 worden afgesloten, ongeacht de pakketvariant.

Uitsluitend af te sluiten in combinatie met een ander ANLb-beheerpakket.